

شیوه‌نامه شناسایی و پشتیبانی از اختراعاتی برگزیده
(طرح شهید فخری‌زاده)

مقدمه

به استناد ماده ۸ آیین‌نامه «شناسایی و پشتیبانی از اختراعاتی برگزیده کشور» مصوب هیئت‌امناى بنیاد ملی نخبگان در تاریخ ۱۳۹۵/۴/۹ (و اصلاحات مصوب آن در تاریخ ۱۴۰۰/۵/۶) و با هدف تسهیل مسیر مخترعان دارای اختراع برگزیده برای حرکت در مسیر تبدیل ایده به محصول دانش‌بنیان، این شیوه‌نامه که به گرامی‌داشت یاد شهید محسن فخری‌زاده، با عنوان «طرح شهید فخری‌زاده» نام‌گذاری شده، تدوین شده است.

ماده ۱: تعریف‌ها

در این شیوه‌نامه، عنوان‌های اختصاری زیر، جایگزین عبارات‌های کامل آن‌ها می‌شود:

الف. «بنیاد ملی» به جای «بنیاد ملی نخبگان»؛

ب. «معاونت علمی» به جای «معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری»؛

ج. «معاونت آینده‌سازان» به جای «معاونت آینده‌سازان بنیاد ملی» و «معاون آینده‌سازان» به جای «معاون آینده‌سازان بنیاد ملی»؛

د. «اختراع» به جای «هر یک از محصولات فکری مشمول فصل اول «قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری» (موضوع مصوبه مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۳)»؛

هـ. «مخترع» به جای «هر یک از اشخاص حقیقی که دستاورد فکری وی در قالب فرایند یا فرآورده‌ای که مشکلی را در یک حرفه، فن، فناوری یا صنعت حل می‌کند، به عنوان اختراع در سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به ثبت رسیده باشد»؛
و. «رویداد» به جای «هر یک از مسابقه‌ها، جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و سایر موارد مشابه مورد تأیید بنیاد ملی که به ارزیابی اختراع‌ها می‌پردازند»؛

ز. «نهاد توانمندساز» به جای «هر یک از دستگاه‌های مورد تأیید بنیاد ملی از قبیل پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد، شتاب‌دهنده‌ها و مشابه آن‌ها که در فرایند پشتیبانی از مخترعان برگزیده نقش دارند»؛

ح. «کارگروه» به جای «کارگروه ارزیابی اختراع‌ها» که ترکیب آن در بند ۴-۴ ماده ۴ این شیوه‌نامه مشخص شده است؛
ط. «مخترع سطح ۱، ۲ یا ۳» به ترتیب به جای «مخترعی که اختراع وی در سطح ۱، ۲ یا ۳ به تأیید بنیاد ملی رسیده است».

ماده ۲: نحوه انتخاب برگزیدگان

اختراع‌هایی که از سوی مخترعان آنها به بنیاد ملی ارائه می‌شوند، به ترتیب زیر، در سه سطح ارزیابی و در صورت برخوردار بودن از شرایط مذکور در هر سطح، در آن سطح برگزیده می‌شوند:

۲-۱. شرایط اختراع‌های سطح ۳

۲-۱-۱. در سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ثبت شده باشد؛

۲-۱-۲. در کارگروه برگزیده شود.

۲-۲. شرایط اختراع‌های سطح ۲

۲-۲-۱. پیش‌تر در سطح ۳ برگزیده شده باشد؛

۲-۲-۲. مخترع آن، مسیر توانمندسازی را با موفقیت طی کرده و موفق به تأسیس شرکتی مرتبط با اختراع برگزیده شده باشد؛

۲-۲-۳. در جلسه موضوع بند ۴-۹ ماده ۴ این شیوه‌نامه برگزیده شود.

۲-۳. شرایط اختراع‌های سطح ۱

۲-۳-۱. پیش‌تر در سطح ۲ برگزیده شده باشد؛

۲-۳-۲. مخترع آن، مسیر توانمندسازی را با موفقیت طی کرده و موفق به دریافت گواهی دانش‌بنیان (از مرجع قانونی مرتبط) برای محصول یا شرکت مرتبط با اختراع شده باشد؛

۲-۳-۳. در جلسه موضوع بند ۴-۱۲ ماده ۴ این شیوه‌نامه برگزیده شود.

ماده ۳: پشتیبانی

برای توانمندسازی و پشتیبانی از مخترعان دارای اختراع برگزیده، در هر سطح، تسهیلاتی به شرح زیر اعطا می‌شود:

۳-۱. تسهیلات اختراع‌های سطح ۳

۳-۱-۱. جایزه نقدی متناسب با سهم مشارکت مخترع در اختراع؛

۳-۱-۲. معرفی به نهادهای توانمندساز و تأمین ۸۰ درصد از هزینه‌های مربوطه بر اساس سقف تعیین‌شده توسط ریاست بنیاد ملی، تا دو سال پس از برگزیدگی، به‌منظور:

الف. شرکت در دوره‌های آموزشی (نظیر دوره‌های مستندسازی اختراع، آشنایی با حقوق مالکیت فکری، تجاری‌سازی، فرایند جذب سرمایه و بازاریابی و فروش اختراع یا انتقال دانش فنی آن)،

ب. شرکت در نمایشگاه‌های داخلی معرفی یا جذب سرمایه‌گذار در خصوص اختراع،

ج. تهیه و تدوین طرح کسب‌وکار و نسخه تجاری‌سازی،

د. تأسیس و استقرار شرکت مرتبط با اختراع برگزیده؛

۳-۱-۳. لحاظ امتیاز در فرایند شناسایی مشمولان سایر تسهیلات بنیاد ملی، بر اساس مقررات مربوط به هر یک از تسهیلات؛

۳-۱-۴. تسهیلات فرهنگی - رفاهی اعلامی از سوی بنیاد ملی، از قبیل وام اضطراری، سفرهای زیارتی و مشابه آنها، بر اساس مقررات بنیاد ملی، تا دو سال پس از برگزیدگی.

۳-۲. تسهیلات اختراع‌های سطح ۲

۳-۲-۱. جایزه نقدی متناسب با سهم مشارکت مخترع در اختراع؛

۳-۲-۲. معرفی به معاونت علمی، به منظور بهره‌مندی از اعتبارات مالی بر اساس مقررات معاونت مذکور، حداکثر دو سال پس از برگزیدگی، برای مواردی از قبیل:

الف. ساخت نمونه نیمه‌صنعتی،
ب. طراحی فرایند تولید محصول و ورود آن به بازار،
ج. بازاریابی، توسعه بازار و جذب سرمایه،
د. کسب مجوزها، تأییدیه‌ها و استانداردهای مربوط به اختراع،
ه. کمک به رشد شرکت مرتبط با اختراع،
و. ثبت اختراع در خارج از کشور،
ز. شرکت در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی؛

۳-۲-۳. بهره‌مندی از امکان جذب برگزیدگان طرح شهید بهرانی مقدم در شرکت تأسیس شده مرتبط با اختراع؛
۳-۲-۴. لحاظ امتیاز در فرایند شناسایی مشمولان سایر تسهیلات بنیاد ملی، بر اساس مقررات مربوط به هر یک از تسهیلات؛

۳-۲-۵. وام ساخت/ خرید مسکن، تا دو سال پس از برگزیدگی؛
۳-۲-۶. تسهیلات فرهنگی - رفاهی اعلامی از سوی بنیاد ملی، از قبیل وام اضطراری، سفرهای زیارتی و مشابه آن‌ها، بر اساس مقررات بنیاد ملی، تا دو سال پس از برگزیدگی.

۳-۳. تسهیلات اختراع‌های سطح ۱

۳-۳-۱. جایزه نقدی متناسب با سهم مشارکت مخترع در اختراع؛
۳-۳-۲. معرفی به معاونت علمی، به منظور بهره‌مندی از تسهیلات صندوق‌های حمایتی (از قبیل صندوق نوآوری و شکوفایی و مانند آن) و سایر اعتبارات مالی ویژه شرکت‌های دانش‌بنیان، بر اساس مقررات معاونت مذکور، حداکثر دو سال پس از برگزیدگی؛

۳-۳-۳. بهره‌مندی از امکان جذب برگزیدگان طرح شهید بهرانی مقدم در شرکت تأسیس شده مرتبط با اختراع؛
۳-۳-۴. لحاظ امتیاز در فرایند شناسایی مشمولان سایر تسهیلات بنیاد ملی، بر اساس مقررات مربوط به هر یک از تسهیلات؛

۳-۳-۵. وام ساخت/ خرید مسکن، تا دو سال پس از برگزیدگی؛
۳-۳-۶. تسهیلات فرهنگی - رفاهی اعلامی از سوی بنیاد ملی، از قبیل وام اضطراری، سفرهای زیارتی و مشابه آن‌ها، بر اساس مقررات بنیاد ملی، تا دو سال پس از برگزیدگی.

تبصره ۱: سقف هر یک از تسهیلات مالی این ماده را رئیس بنیاد ملی تعیین می‌کند.

تبصره ۲: جایزه نقدی (بندهای ۱-۳-۱، ۱-۳-۲ و ۱-۳-۳) می‌تواند به نماینده مخترعان هر اختراع (که با وکالت‌نامه محضری همه مخترعان شناخته می‌شود) پرداخت شود تا بر اساس توافق مجموعه مخترعان مربوط، توزیع شود.

تبصره ۳: تسهیلات توانمندسازی (بندهای ۲-۱-۳، ۲-۲-۳ و ۲-۳-۳)، وام ساخت/ خرید مسکن (بندهای ۲-۲-۳ و ۲-۳-۳-۵) و تسهیلات فرهنگی - رفاهی (بندهای ۳-۱-۴، ۳-۲-۶ و ۳-۳-۶)، به مخترعانی اعطا می‌شود که در اختراع برگزیده، دست‌کم ۴۰ درصد سهم مشارکت داشته باشند.

تبصره ۴: چنانچه بنا بر تمایل مخترع، تشخیص نهاد توانمندساز و تأیید بنیاد ملی، ترجیح بر فروش حق امتیاز اختراع برگزیده (بدون تأسیس شرکت) یا مشارکت با شرکتی دیگر برای تولید انبوه و تجاری‌سازی اختراع

باشد، تسهیلات بندهای ۲-۲-۳ و ۳-۲-۳، به خریدار/ مشارکت‌کننده اصلی (که بر اساس سهم مشارکت تعیین می‌شود) اعطا می‌گردد.

تبصره ۵: چنانچه تولید انبوه و تجاری‌سازی اختراع سطح ۱، بر اساس مفاد تبصره ۴ این ماده صورت گرفته باشد، تسهیلات بندهای ۱-۳-۳، ۴-۳-۳، ۵-۳-۳ و ۶-۳-۳ به مخترع و تسهیلات بندهای ۲-۳-۳ و ۳-۳-۳، به خریدار/ مشارکت‌کننده اصلی (که بر اساس سهم مشارکت تعیین می‌شود) اعطا می‌گردد.

تبصره ۶: اعطای تسهیلات فرهنگی - رفاهی (بندهای ۴-۱-۳ و ۶-۲-۳ و ۶-۳-۳)، منوط به وجود شرایط و اعتبار لازم با تأیید رئیس بنیاد ملی است.

تبصره ۷: چنانچه مخترعی، پیش‌تر اختراع برگزیده‌ای در بنیاد ملی داشته باشد، سابقه وی در به ثمر رساندن آن اختراع/ اختراعات، در تعیین نوع و میزان تسهیلات اعطایی به وی، در نظر گرفته می‌شود.

تبصره ۸: در مجموع سطح‌های ۲ و ۱، مخترع فقط یک‌بار می‌تواند از وام ساخت/ خرید مسکن بهره‌مند شود.

ماده ۴: فرایند اجرا

برای اجرای این شیوه‌نامه، گام‌های ذیل طی می‌شود:

۴-۱. معاونت آینده‌سازان با هدف تسریع در فرایندهای مربوط به داوری و رسیدگی به درخواست‌های متقاضیان، از بین صاحب‌نظران حوزه‌های مختلف تخصصی، افرادی را به عنوان دبیران هیئت داوری اختراعات به مدت دو سال تعیین می‌کند. دبیران، وظیفه تعیین داوران تخصصی از بین داوران ملی با توجه به زمینه تخصصی اختراع و پیگیری دریافت نظرات تخصصی آنان و نیز مدیریت فرایند بررسی اختراعات را بر عهده دارند.

۴-۲. معاونت آینده‌سازان، فردی صاحب‌نظر را به عنوان سردبیر هیئت داوری اختراعات بنیاد ملی، به مدت دو سال، تعیین می‌کند.

تبصره ۱: انتصاب مجدد دبیران هیئت داوری و سردبیر هیئت داوری اختراعات بنیاد ملی، پس از پایان هر دوره دوساله، بلامانع است.

۴-۳. معاونت آینده‌سازان، از مسیر رویدادهای گوناگون (نظیر جشنواره‌های مختلف ابداعات، اختراعات و ابتکارات) یا از طریق داوری در بنیاد ملی (با بهره‌گیری از داوران تخصصی از میان اعضای هیئت علمی برجسته دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها، مهندسان کارآموده صنایع و صاحبان کسب‌وکار و آشنا با مسائل حقوق مالکیت فکری، تجاری‌سازی و ایجاد کسب‌وکار دانش‌بنیان)، اختراعات دارای شرایط اولیه برای برگزیدگی در سطح ۳ را شناسایی می‌کند.

تبصره ۲: چنانچه در هر مرحله از بررسی‌ها مشخص شود متقاضی اطلاعاتی خلاف واقع را به بنیاد ملی ارائه کرده است، علاوه بر محرومیت از پشتیبانی‌های این شیوه‌نامه، از سایر تسهیلات و حمایت‌های بنیاد ملی، محروم و عدم صداقت وی به مراجع ذی‌ربط اعلام می‌شود و حق پیگیری موضوع به صورت حقوقی نیز برای بنیاد ملی محفوظ خواهد بود. تشخیص مصادیق مربوط به این تبصره، بر عهده معاونت آینده‌سازان است.

۴-۴. «کارگروه ارزیابی اختراعات»، با ترکیب زیر، اختراعات سطح ۳ را بر اساس شاخص‌های جدول شماره ۱ تعیین می‌کند:

الف. یکی از مدیران معاونت آینده‌سازان (به انتخاب معاون آینده‌سازان)، به‌عنوان رئیس کارگروه؛

ب. سردبیر هیئت داوری اختراعات بنیاد ملی؛

ج. دبیران هیئت داوران مرتبط با اختراعات مورد بررسی؛

د- حداقل دو تن از متخصصان و صاحب‌نظران مجرب در زمینه ارزیابی اختراعات، به پیشنهاد سردبیر هیئت داوران اختراعات و تأیید رئیس کارگروه.

۴-۵. بنیاد ملی، مبلغ جایزه نقدی را به مخترعان سطح ۳ پرداخت می‌کند.

۴-۶. مخترع (یا مخترعان) هر یک از اختراعات سطح ۳، یکی از نهادهای توانمندساز مورد تأیید بنیاد ملی را انتخاب و به معاونت آینده‌سازان اعلام و سپس معاونت آینده‌سازان وی را به نهاد منتخب معرفی می‌کند.

۴-۷. نهادهای توانمندساز، زمینه بهره‌مندی هر یک از مخترعان سطح ۳ معرفی شده را از تسهیلات بند ۳-۲-۱ ماده ۳ ایجاد می‌کنند و با توجه به سقف تعیین شده بر اساس تبصره ۱ ماده ۳، ۱۰ درصد از هزینه‌های آن را از مخترع و مابقی هزینه‌ها را تا سقف ۸۰ درصد از بنیاد ملی دریافت می‌کنند.

۴-۸. آن دسته از مخترعان سطح ۳ که موفق می‌شوند شرکتی مرتبط با اختراع سطح ۳ خود ثبت کنند و بر اساس نظر نهاد توانمندساز مربوط، فرایند توانمندسازی خود را طی کرده‌اند، درخواست خود را برای بررسی در سطح ۲، به معاونت آینده‌سازان ارائه می‌کنند.

۴-۹. اختراعات سطح ۲ در جلساتی با حضور معاون آینده‌سازان، رئیس کارگروه، سردبیر هیئت داوران و نمایندگان نهادهای توانمندساز مرتبط، و بر اساس شاخص‌های جدول شماره ۲ تعیین می‌شود.
تبصره ۳: حضور نماینده یا نمایندگان معاونت علمی، برای تصمیم‌گیری در خصوص میزان تسهیلات بند ۳-۲-۲ ماده ۲ ضروری است.

۴-۱۰. بنیاد ملی، مبلغ جایزه نقدی را به مخترعان سطح ۲ پرداخت و ایشان را به واحد مرتبط در معاونت علمی معرفی می‌کند تا زمینه بهره‌مندی آنها از تسهیلات بند ۳-۲-۲ ماده ۳ فراهم شود.

۴-۱۱. آن دسته از مخترعان سطح ۲ که موفق می‌شوند اختراع خود را به مرحله تولید نیمه‌صنعتی رسانده و گواهی دانش‌بنیان را برای آن محصول دریافت کنند، درخواست خود را برای بررسی در سطح ۱، به معاونت آینده‌سازان ارائه می‌کنند.

۴-۱۲. اختراعات سطح ۱ در جلساتی با حضور معاون آینده‌سازان، رئیس کارگروه، سردبیر هیئت داوران و نمایندگان معاونت علمی تعیین می‌شود.

تبصره ۴: حضور نماینده یا نمایندگان معاونت علمی، برای تصمیم‌گیری در خصوص میزان تسهیلات بند ۳-۳-۲ ماده ۲ ضروری است.

۴-۱۳. بنیاد ملی، مبلغ جایزه نقدی را به مخترعان سطح ۱ پرداخت و ایشان را به معاونت علمی معرفی می‌کند.

ماده ۵: تفسیر مفاد و موارد خاص

شرح موارد مسکوت و تفسیر مفاد این شیوه‌نامه، بر عهده معاونت آینده‌سازان و تصمیم‌گیری در مواردی که به تشخیص معاونت آینده‌سازان، موارد خاص شناخته می‌شوند، بر عهده شورای معاونان بنیاد ملی است.

ماده ۶: نظارت و ارزیابی

معاونت آینده‌سازان موظف است سالیانه حُسن اجرای این شیوه‌نامه و نتایج آن را بر اساس شاخص‌های زیر، ارزیابی و گزارش آن را به رئیس بنیاد ملی ارائه کند:

الف. تعداد اختراعاتی برگزیده در سطح ۳ و تنوع موضوع و توزیع جغرافیایی مخترعان آن‌ها؛

- ب. نرخ ارتقای اختراعاتها از سطح ۳ به سطح ۲ و از سطح ۲ به سطح ۱؛
ج. سرعت و سهولت فرایند ارزیابی و اعطای تسهیلات در هر سطح؛
د. میزان رضایت مخترعان از تسهیلات دریافتی و عملکرد نهادهای مجری فرایند؛

ماده ۷: تصویب و اجرا

این شیوه‌نامه، مشتمل بر یک مقدمه، هفت ماده، دوازده تبصره و دو جدول پیوست، در تاریخ ۱۳/۶/۱۴۰۰ به تصویب رئیس بنیاد ملی نخبگان رسید و از تاریخ تصویب، جایگزین «شیوه‌نامه شناسایی و پشتیبانی از اختراعاتهای برگزیده» (مصوب ریاست بنیاد ملی در تاریخ ۲۰/۶/۱۳۹۶) می‌شود و اجرای آن از تاریخ تصویب الزامی است.

سورنا ستاری

معاون علمی و فناوری رئیس جمهوری

و رئیس بنیاد ملی نخبگان

جدول شماره ۱. معیارهای شناسایی اختراعات سطح ۳

ضریب اهمیت	معیار	ردیف
(شرط لازم)	انطباق با مبانی علمی	۱
(شرط لازم)	ساخت نمونه اولیه اختراع	۲
۵۰	میزان تازگی اختراع و طول عمر فناوری	۳
۲۵	کاربردی بودن اختراع و امکان بهره‌برداری از آن در کشور	۴
۲۵	قابلیت ورود به بازار و ارزش افزوده اقتصادی حاصل از تولید انبوه اختراع	۵

جدول شماره ۲. معیارهای شناسایی اختراعات سطح ۲

ضریب اهمیت	معیار	ردیف
(شرط لازم)	تأسیس شرکت مرتبط با اختراع	۱
۳۰	گذراندن دوره‌های آموزشی نظیر مستندسازی اختراع، آشنایی با حقوق مالکیت فکری، تجاری‌سازی و فرایند جذب سرمایه و بازاریابی یا تسلط بر این مفاهیم، به تأیید نهاد توانمندساز	۲
۳۵	تهیه و تدوین طرح کسب‌وکار و نسخه تجاری‌سازی اختراع، تحت نظارت نهاد توانمندساز	۳
۳۵	تکمیل طرح اختراع (بهینه‌سازی یا نمونه‌سازی کارگاهی)	۴